

Tussen NOG en NIET MEER

Het Nederlandse landschap is maakbaar. Dat is al eeuwen zo. Vroeger groeven de boeren sloten en bouwden ze dijken om het hoofd boven water te houden. Tegenwoordig moeten ze weerstand bieden aan een heel ander soort vloedgolf, namelijk de almaar uitdijende bebouwing. Snelwegen, bedrijventerreinen en Vinexlocaties worden als een pot pindakaas over Nederland uitgesmeerd en slokken de open agrarische ruimte met boer en al op. Met de enorme machine wordt het landschap gekneed, geschoven, bebouwd, onherkenbaar veranderd.

Er is 'nog' ruimte zat, zie je de projectontwikkelaars denken. Datzelfde woordje 'nog' wordt omgekeerd evenredig gebruikt door de boeren. Zij zeggen: 'ik zit hier 'nog' maar hoe lang zal dat nog duren.' Inmiddels zijn veel boeren dat stadium allang voorbij en hebben al hun uitwijk genomen en zijn 'niet meer'. Het is allang geen nieuws meer, per dag stopt er een boer.

De boer wordt een soort nostalgisch erfgoed. Mij doet het pijn om dit oerberoep en de open ruimte te zien verdwijnen. Ik kan er niets beters van maken. Ik denk dat dit ook mijn motieven zijn voor het project Hoi-berg Hooglanderveen. Het project draait al een paar jaar en ik heb de Duisterweg en de Veenweg nog min of meer in de oorspronkelijke staat gezien. Het eindeloze proces van nieuw – nieuwere en nieuwste bebouwing is voor mij al niet te behappen. De desoriëntatie, maar ook het gevoel van brutaliteit dat er van uitgaat. De waarzinnige afmetingen van Ikea achter de boerderij Vathorst is hiervan wel het meest heftige voorbeeld. De boerderij Vathorst is toch het boegbeeld voor de wijk? Waarom wordt er dan zo respectloos mee omgegaan? Ik kan het gewoon niet begrijpen.

Door dit soort ontwikkelingen denk ik dat je als boer beter af bent als je je biezen hebt gepakt. Het is kiezen uit twee kwaden. Als je vertrekt moet je afscheid nemen van je land, van je geboortegrond wat zo diep geworteld is. Maar als je blijft is het alsof er telkens weer opnieuw zout in de wond gestrooid wordt. Dit laatste gaat natuurlijk ook voor de bewoners van Hooglanderveen. Hun achtertuin, de ruimte en de boeren waar ze mee samenleefden zijn ze kwijt. Een gemeenschap wordt zwaar op de proef gesteld door dergelijke ontwikkelingen. Voor de oude en de nieuwe bewoners is desoriëntatie in ruimte en tijd een gegeven. Als sporen uitgewist worden leidt dit tot vervreemding en laat mensen verdwalen. Toen ik een nieuwe bewoner van Vathorst vroeg of hij er wel eens bij stilstond wat hier vroeger was, kreeg ik als antwoord: 'er was niets, alleen gras'. Mijn mond viel open en vroeg met af hoeveel mensen zo denken. Wat een armoede. Een landschap moet je kunnen lezen, daar moeten genoeg sporen terug te vinden zijn van alle periodes in de geschiedenis en dat geeft houvast en zorgt voor een gezonde identiteit.

Het Hoi-berg project Hooglanderveen gaat over deze sporen. Het zijn de sporen van een boerenleven die ik zichtbaar wil maken. Deze ontmoetingsplek die een plek op de Brink gaat krijgen is een gedenkteken, een eerbetoon aan de boeren en buitenlui die de prijs van deze ontwikkelingen hebben moeten betalen. Deze bundel is een herinnering aan de gesprekken die ik met de boeren heb gevoerd. Het waren zeer gevarieerde gesprekken. Niet iedereen ziet deze ontwikkeling als negatief. Voor sommigen heeft het ook kansen geboden en hebben een goede oude dag, terwijl dat anders onzeker was geweest. Maar ingrijpend blijft het en dat behoeft aandacht en zorg.

Ida van der Lee, februari 2008